

De oase in de Llano Estacado (KMP 5)

1. Inleiding

Na de voltooiing van de Winnetou-trilogie (Gesammelte Werke 7 – 9), die in het toenmalige Duitsland veel bijval oogstte en een groot succes werd wilde Karl May weer een driedelig – in het Wilde Westen spelend werk – schrijven. Deze keer zou de westman Old Surehand in het middelpunt van de belangstelling staan. In het eerste deel van de geplande trilogie, het boek dat onderdeel van onze bespreking is, treedt naast Old Surehand echter ook een andere figuur duidelijk op de voorgrond, namelijk Old Wabble, ‘the King of the Cowboys’. Deze titel zal de stoere oude baas zeker cadeau hebben gekregen en hij wordt door Old Shatterhand en Winnetou aanvankelijk met onderscheiding ontvangen en als een goede kameraad behandeld. Door zijn eigenzinnig optreden en de daarmee gepaard gaande roekeloosheden vervreemdt hij echter steeds meer van het reisgezelschap en wordt hij op den duur eerder tot een last, dan dat hij een positieve bijdrage levert aan de ondernemingen van zijn reisgenoten. Winnetou en Old Shatterhand zien zich dan ook genoodzaakt de vriendschap met de oude man op te zeggen, waardoor de geschiedenis in felle vijandschap eindigt.

Old Surehand bewijst intussen dat hij zijn naam alle eer aandoet en maar weinig bij Old Shatterhand en Winnetou achterblijft. Het drukkend verleden dat hij met zich meedraagt maakt hem tot een geheimzinnige figuur die ons steeds sterker in spanning houdt. Als Old Shatterhand later ook nog een ring vindt, vermoedt ieder die de gebeurtenissen nauwlettend heeft gevolgd, dat er nog belangrijke avonturen in het vervolg te wachten staan.

2. Inhoud

Old Shatterhand, de ik-verteller, spreekt met Winnetou af in de Zuñi Mountains bij het water dat Clear Brook (= Heldere Beek) wordt genoemd. Als hij echter op het afgesproken tijdstip bij de betreffende plek arriveert is Winnetou niet aanwezig. Hij vindt echter een briefje waarin Winnetou hem mededeelt dat de Comanches van plan zijn de oase in de Llano Estacado, waar Bloody Fox verblijft, te overvallen. Winnetou is alvast naar de oase gereden om Fox te waarschuwen. De prairiejager besluit met zijn beroemde paard Hatatitlà (Bliksem) richting de oase te rijden. Onderweg daar heen stuit hij eerst op een groep cavaleristen, waarvan de commandant hem vraagt waar hij vandaan komt en in welke richting hij rijdt. Tevens waarschuwt deze hem voor vijandige Comanches. Daarna voegt de prairiejager zich bij een gezelschap van tien Westmannen waarvan er twee zich voorstellen, namelijk Ralph Webster en Joshua Hawley. Onze held stelt zich als Charley en geeft zich uit voor een gravenzoeker. Hij wordt door het gezelschap voor een greenhorn (groentje) gehouden en als zodanig behandeld. Later voegt Old Wabble, de ‘Koning van de Cowboys’ zich nog bij dit gezelschap. Dan wordt ook duidelijk dat de z.g. greenhorn, die intussen ook nog twee Comanches heeft overmeesterd, in feite Old Shatterhand is. Old Wabble, die eigenlijk Fred Cutter heet, weet te berichten dat de Comanches Old Surehand hebben gevangengenomen

en dat deze nu verblijft bij het Saskuan-Kui (Blauwe Water). Old Shatterhand besluit, voordat hij verder richting de oase rijdt, eerst Old Surehand te bevrijden.

Het reisgezelschap reist richting het Blauwe Water, maar voordat ze er aankomen laat de prairiejager halt houden. Alleen Old Wabble en hij zullen zich in gevaar begeven om Old Surehand uit de handen van de Comanches te bevrijden. De rest blijft achter om paarden en wapens te bewaken. Tijdens hun bevrijdingsactie weet Old Shatterhand ook nog het opperhoofd van de Comanches Vupa Umugi (= Grote Donder) te besluipen. Daarbij verneemt hij dat niet alleen de oase van Bloody Fox wordt overvallen, maar dat de indianen van plan zijn ook een grote groep cavaleristen aan te vallen. De prairiejager besluit ook hier een stokje voor te steken.

Daags nadat de bevrijding van Old Surehand met veel moeite is gelukt nemen 8 van de 10 Westmannen afscheid om richting het zuiden te reizen. Alleen Webster en Hawley blijven bij het gezelschap van Old Shatterhand, Old Surehand en Old Wabble. Aangekomen bij het Altshese-tshi (Klein Bos) bevrijden ze een Apache genaamd Lang Mes, uit handen van de daar aanwezige Comanches. Zodra hij is bevrijdt doodt Lang Mes de Comanches, zeer tegen de zin van Old Shatterhand. De bevrijde Apache weet ook nog te vertellen dat neger Bob gevangen is genomen en door de Comanches is overgebracht naar het Kaam-Kulaano (het Hazendal). Voorts vermeldt hij dat het Comanche-opperhoofd Nale Masiuv (Vier Vingers) met een groep van honderd man onderweg is om de cavaleristen te overvallen. Het jonge Comanche-opperhoofd Shiba Bigk (IJzerhart) is met enkele tientallen Comanches uitgereden om in de Llano Estacado stokken te plaatsen richting de oase – hij was daar al eerder geweest (zie in KPM 3 het verhaal “De Geest van de Llano Estacado”), zodat de andere groepen Comanches die gemakkelijk kunnen vinden. Winnetou is al met een aantal Apaches richting de oase gereden.

Omdat Old Shatterhand nu de tijdstippen kent waarop de verschillende groepen Comanches arriveren besluit hij eerst naar het Hazendal te rijden om de neger Bob te bevrijden. Old Wabble vindt dit maar onnodig tijdverlies. Old Surehand is het echter met de prairiejager eens. In het Hazendal, waar behalve enkele bewakers, alleen vrouwen, kinderen en ouderen aanwezig zijn, heeft onze held een ontmoeting met een waanzinnige indiaanse vrouw, die zich Tibo-wete-elen noemt en hem vraagt naar een Wawa (=broeder) Derrick en het heeft over een myrtle wreath (mirtekrans). Haar man noemt ze Tibo Taka. Later zal blijken dat zij de vrouw is van de medicijnman der Naiini Comanches. Na deze vreemde ontmoeting weet de prairiejager Bob te bevrijden en in de wigwam van het opperhoofd Vupa Umugi de medicijnen te ontvreemden. Die zullen hem later nog goed van pas komen. Daarna vertrekt het gezelschap eindelijk richting de oase.

Aangekomen bij het verblijf van Bloody Fox begroet het gezelschap Winnetou, die daar reeds aanwezig is en wordt besproken hoe de plannen van de Comanches kunnen worden verwijderd. De driehonderd Apaches die Winnetou heeft laten komen worden in een aantal groepen verdeeld. Winnetou zal met een vijftig Apaches uitrijden om de stokken die Shiba Bigk

heeft geplaatst in een andere richting te zetten, zodat de oase niet kan worden gevonden. Een groep vijftig Apaches wordt ingezet om onder leiding van Old Shatterhand Shiba Bigk en de zijnen gevangen te nemen. Dit lukt. Het jonge Comanche-opperhoofd wordt daarna in het huis van Fox onder bewaking gesteld van de neger Bob.

Met een grotere groep van meer dan honderd Apaches rijdt Old Shatterhand uit om Nale Masiuv en zijn Comanches gevangen te nemen. De cavaleristen worden gewaarschuwd en de groep soldaten sluit zich aan bij de Apaches. De gevangenneming van de vijandige Comanches lukt eveneens, waarbij ook Old Surehand en Old Wabble zich goed van de hun toebedeelde taak kwijten. Deze laatste, die zich echter niet meer in zijn rol van ondergeschikte kan voegen, gaat er daarna alleen op uit en wordt vervolgens door de groep van Vupa Umugi en zijn Comanches gevangen genomen. Dit doorkruist de plannen van Old Shatterhand en Winnetou echter niet. Vupa Umugi en zijn groep worden in de cactusval gelokt. Als hij zich niet wil overgeven dreigt Old Shatterhand de uit het Kaam-Kulaano meegebrachte medicijnen te verbranden.

Vupa Umugi capituleert, maar het tweede opperhoofd van de Comanches Apanatshka wil zich niet zonder slag of stoot overgeven. Winnetou en Old Shatterhand zijn beiden onder de indruk van het jonge opperhoofd en staan hem toe een tegenstander te kiezen. Hij kiest Old Surehand. Deze laatste neemt het voorstel aan. Voordat de strijd een aanvang neemt verzoekt hij Old Shatterhand echter, in het geval dat hij in de strijd mocht sneuvelen, naar Jefferson City in de staat Missouri te gaan en bij de bank Wallace en Co te berichten op welke wijze hij zijn loopbaan heeft beëindigd. De heer Wallace zal hem dan over Old Surehand de nodige informatie verschaffen. Old Shatterhand verzekert hem dat hij deze belofte zal nakomen.

De strijd tussen Apanatshka en Old Surehand eindigt vervolgens onbeslist en het jonge Comanche-opperhoofd geeft zich over. Later blijkt dat deze de zoon is van de medicijnman der Naiini-Comanches. Old Shatterhand wordt nu herinnerd aan zijn ontmoeting met de waanzinnige squaw in het Hazendal, maar gesprekken met de medicijnman en het jonge opperhoofd leveren niet meer informatie op over de betekenis van de namen Tibo-taka, Tibo-wete-elen Wawa Derrick en de myrtle wreath. Volgens de medicijnman zijn dit magische namen die niet mogen worden uitgesproken.

Old Wabble, die bevrijdt is uit de handen van de Comanches, wil zich weer bij het gezelschap voegen, maar Old Shatterhand en Winnetou beëindigen de vriendschap met de oude man. Zijn godslasterlijke taal en eigenzinnige manier van optreden wekken eerder irritatie op dan dat hij voor het gezelschap een nuttige bijdrage levert. Hij moet maar zijn eigen weg gaan. Bij het gezelschap heeft hij niets meer te zoeken.

Op de terugweg van het cactusveld naar de oase komt het tot een ontmoeting met een groep van acht personen, bestaande uit twee blanken en zes indianen van de stam der Chickasaws. Een blanke stelt zich voor als generaal Douglas. Hij vertelt na verloop van tijd

dat hij een zekere Dan Ethers heeft gezien in Fort Terret. Old Surehand wordt opmerkzaam op de mededelingen van de generaal want hij heeft met Ethers nog een rekening te vereffenen. Kort na de ontmoeting met de generaal worden de beroemde geweren van Winnetou en Old Shatterhand – de zilverbuis, de Henry-buis en de berendoder – gestolen. Old Wabble en de z.g. generaal blijken de dieven te zijn. Winnetou en Old Shatterhand worden nu abrupt van Old Surehand gescheiden. Zij willen zo spoedig mogelijk hun geweren terug hebben en Old Surehand wil het spoor van Dan Ethers volgen. De dieven worden vervolgd tot Helmers Home aan de rand van de Llano Estacado. De groep Chickasaws heeft zich intussen losgemaakt van de blanken in welks gezelschap zij verkeerden. De achtervolgers lukt het om eerder bij Helmers Home te arriveren en met behulp van Helmers de dieven te overmeesteren en de geweren terug te krijgen. De dieven worden gestraft met een pak slaag, waarbij Old Shatterhand door Old Wabble de straf aan de z.g. generaal laat voltrekken. Daarna worden beiden vrijgelaten. Als de prairiejager nog een ring vindt die de generaal heeft achtergelaten met de inscriptie EB 5.VIII.1842 weet de lezer dat er nog belangrijke avonturen in het verschiet liggen.

3. De vertaling

De vertaling zou een geautoriseerde en onverkorte uitgave moeten zijn van Old Surehand I (Gesammelte Werke no. 14). De vertaling geschiedde door Tom Stam onder redactie van Dr. F.C. de Rooy. Omdat ik zowel de Nederlandse als de Duitse versie van het verhaal heb gelezen heb ik echter in de vertaling enkele afwijkingen geconstateerd van het Duitse origineel:

1. Karl May heeft in het eerste hoofdstuk van het boek twee eerder geschreven verhalen opgenomen, namelijk 'Im Mistake Cañon' en 'Der erste Elk' (Elk = eland). Het eerstgenoemde verhaal, dat door Johua Hawley wordt verteld, is in de vertaling wel opgenomen; het tweede verhaal, dat door Ralph Webster wordt verteld – in de oorspronkelijke vertelling uit 1890 gebeurt dit door een zekere Sam Parker - echter niet.
2. Dr. De Rooy heeft een aantal verwijzingen opgenomen, die in de Duitse versie van het verhaal niet voorkomen. De eerste alinea van de Nederlandse versie van het verhaal is niet van Karl May maar een toevoeging van Dr. De Rooy. Ook elders in het verhaal wordt naar personages in eerder verschenen pockets verwezen zoals Hobble Frank en Tokvi Kava (De Zwarte Mustang). In de Duitse versie komen deze verwijzingen niet voor.
3. Karl May had zijn oorspronkelijke roman in vier grote hoofdstukken onderverdeeld. Het Karl May Verlag heeft in een later stadium, ter wille van de leesbaarheid, het aantal hoofdstukken in het boek uitgebreid tot negen. Dr. De Rooy heeft er in de vertaling er echter nog een schepje bovenop gedaan. Hij liet het aantal hoofdstukken uitbreiden tot elf.

Al met al kan dus worden geconstateerd dat in de vertaling het verhaal duidelijk is bewerkt en ook enigszins ingekort.

4. Geschiedenis

In 1894, het jaar waarin dit boek ontstond, was Karl May geruime tijd ziek. Hij had in februari van dat jaar een flinke griep opgelopen met borstvliesontsteking, en moest wekenlang het bed houden en door zijn vrouw Emma worden verzorgd. Medio juni van dat jaar was hij echter zodanig opgeknapt dat hij voor zijn uitgever Fehsenfeld aan zijn nieuwe roman kon beginnen. In eerste instantie bericht hij Fehsenfeld, dat hij een driedelige roman over 'Old Firehand' wil schrijven. Tien dagen later meldt hij echter dat hij de titel heeft veranderd in 'Old Surehand'. Deze laatste zou als westman nog hoger staan dan Old Firehand. Begin december 1894 heeft hij het eerste deel van de roman voltooid en dit verschijnt bij het Fehsenfeld Verlag in Freiburg nog vóór Kerstmis van dat jaar. Hij heeft ook al twee hoofdstukken van het vervolg geschreven en hij belooft Fehsenfeld dat de delen twee en drie in het daarop volgende jaar zullen worden voltooid. Kennelijk was de schrijver iets te voorbarig met zijn belofte want de voltooiing van het geheel werd met meer dan een jaar uitgesteld. In het volgende artikel zal ik daarover nog iets meer vertellen.

5. Beoordeling.

De belofte van Karl May dat de Old Surehand-trilogie de Winnetou-trilogie zou overtreffen heeft zich niet bewaarheid. In dit eerste deel is de figuur van Old Surehand overduidelijk niet de drager van de hoofdhandeling. De omstreden figuur van Old Wabble speelt een minstens even belangrijke rol. Bovendien spelen sommige figuren die in het eerste hoofdstuk aan bod komen, zoals Ralph Webster en Joshua Hawley, in het verdere verloop van het verhaal nauwelijks nog een rol van betekenis. Voorts is opvallend dat de rol van Winnetou in het verhaal marginaal is. Hij verschijnt pas op het toneel als het verhaal halverwege is, verdwijnt kort daarna weer om vervolgens in de laatste hoofdstukken weer op te duiken. Met uitzondering van de z.g. generaal komen echte blanke schurken in het verhaal niet voor. De hoofdhandeling draait voornamelijk om een conflict met de Comanches.

Wat het verhaal toch aantrekkelijk maakt om te lezen is de rol van Old Wabble en diens vervreemding van het reisgezelschap naarmate het verhaal vordert, de geheimzinnigheid waarmee de figuur van Old Surehand is omgeven, de mysterieuze ontmoeting met de waanzinnige indiaanse in het Hazendal en de vondst van een ring aan het einde van het verhaal. Interessant in het verhaal zijn ook de gesprekken tussen Old Shatterhand en Old Wabble en Old Surehand. De eerste wordt duidelijk als een atheïst, materialist en zelfs racist getekend, de tweede als een godswijfelaar, maar wel als een mens met goede inborst. Door middel van deze dialogen geeft de schrijver zijn visie van een humanistisch getint christendom weer. Er blijkt uit dat de weg die hem als schrijver tenslotte richting de symboliek zou leiden zich hier reeds duidelijk begint af te tekenen.

6. Geraadpleegde bronnen

1. Karl May Chronik, deel 1 (1842-1896).
2. Karl May, Leben und Werk van Hermann Wohlgschaft, deel 2, uitgave 2005.
3. Der geschliffene Diamant, uitgave Karl May Verlag 2003.
4. Briefwechsel mit Friedrich Ernst Fehsenfeld, deel 1 (Gesammelte Werke 91).
5. Het Internet.